

שנינו במשנה: **איזהו פצוע** דכא כל שנפצעו הביצים שלו ואפילו אחת מהן:

תנו רבנן:

איזהו פצוע דכא:

כל שנפצעו ביצים שלו על ידי מכת חרב או סכין, **ואפילו אחת מהן** בלבד נפצעה הרי הוא פצוע דכא.

ואפילו ניקבו ביציו, ואפילו נימוקו [הוקטנו] מחמת מכה, **ואפילו חסרו ביציו כל שהוא.**

אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: שמעתי מפי חכמים שהיו בכרם ביבנה: כל שאין לו אלא ביצה אחת, אינו אלא פריס חמה, וכשר.

ותמהינן: **וכי פריס חמה — סלקא דעתך?!**

וכי תעלה על דעתך שזה פריס חמה הוא, והרי פריס חמה הוא הסריס מחמת חולי, וזה אינו חולי?!

אלא כך תאמר: **הרי הוא כפריס חמה, וכשר לבוא בקהל.**

ותמהה הגמרא על דברי הברייתא שלמדנו **"ואפילו ניקבו"**:

וכי כשניקב הביצה הרי זה **לא מוליד?** והרי מוליד הוא — כפי שמוכיחה הגמרא — ואם כן אינו **"פצוע דכא"**!?

והא מעשה שהיה בההוא גברא דסליק לדיקלא [באדם שעלה על דקל]

שכבת זרע כמין ליחה], ומכל מקום **אוליד**, הרי שאף כשניקבו ביציו הרי הוא מוליד!

ומשנינן: **הא שלח שמואל לקמיה דרב** [שלח שמואל הודעה לרב] **ואמר ליה: צא וחזר על בניו מאין הם!**

כלומר: ממזרים הם מזנות שזינתה עם איש אחר, כי בעלה אינו מוליד.

אמר רב יהודה אמר שמואל: פצוע דכא בידי שמים [על ידי מכה או פחד מרעמים וברד, או שנולד כך ממעי אמן] — הרי זה **כשר.**

אמר רבא: היינו דקרינן [זה הוא שאנו קוראים] בתורה: **לא יבוא "פצוע" דכא, ולא קרינן "הפצוע".**

היות ש"הפצוע" — משמע פצוע מעיקרו, כגון ממעי אמו.

כי אכן הפצוע ממעי אמו הרי הוא כשר.

במתניתא תנא [בברייתא למדנו] לימוד אחר, שאין פצוע דכא אסור אלא אם נפצע בידי אדם, בגזירה שוה:

נאמר: לא "יבוא" פצוע דכא, ונאמר: לא "יבוא" ממזר.

מה לחלץ גבי ממזר בידי אדם הוא, שהרי על ידי ביאת זנות הוא נוצר, **אף באן פצוע דכא,** שנפצע **בידי אדם** הוא.

אמר רבא: כתיב: **לא יבוא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה'.**

פצוע שאסרה תורה הוא הפצוע **בכולן,** וכדמפרש ואזיל.

התורה בהם דור שלישי, הרי למדת: פצוע דכא אינו מוליד ואין לו דורות —

שמע מינה, פצוע דכא באותו מקום הוא, ואין לו דורות כלל, כי אינו מוליד.

ומקשה הגמרא על ראייה זו:

ודילמא האי דלא מנה ביה דורות, משום דרק איהו הוא דאסור, ואילו בריה ובר בריה כשר?!

כלומר: שמא יש לו לפצוע דכא אפשרות שיוולדו לו דורות אחריו, אלא שלא התייחסה אליהם התורה, כיון שאין הם אסורים כלל, שאין אסור אלא הפצוע דכא עצמו.

ומכח קושיא זו, מוכיחה הגמרא באופן אחר ש"פצוע דכא" באותו מקום הוא, כי:

פצוע דכא הוא דומיא ד"כרות שפכה".

מה כרות שפכה באותו מקום הוא, אף האי — פצוע דכא — נמי באותו מקום הוא.

ומקשינן: ו"כרות שפכה" גופיה [עצמו] — ממאי דבאותו מקום הוא?

אימא משפתיה [בשפתו], שם הוא שופך ריק.

ומשינין: כרות "שפכה" כתיב.

במקום ששופך [שותת], והוא הגיד, ואילו הרוק שבשפתים אינו שותת ממנו, אלא האדם זורק אותו למרחוק.

ומקשינן: ואימא כרות שפכה הוא הכרות מחוטמו, שהוא מקום ששותת ממנו מי האף?! —

דך שאסרה תורה [וכדכתיב "דכא"] הוא הדך בכולן, וכדמפרש ואזיל.

כרות שאסרה תורה הוא הכרות בכולן, וכדמפרש ואזיל.

פצוע בכולן —

בין שנפצע הגיד הרי הוא פצוע דכא, ואסור לבוא בקהל, בין שנפצעו ביצים, בין שנפצעו חוטי ביצים [חוטים שהביצים תלויים בהם בכיס].

דך בכולן —

בין שנידך הגיד, בין שנידכו ביצים, בין שנידכו חוטי ביצים, בכל אלו הרי זה פצוע דכא ופסול מלבוא בקהל.

כרות בכולן —

בין שנכרת הגיד, בין שנכרתו ביצים, בין שנכרתו חוטי ביצים.

אמר ליה ההוא מרבנן [אחד מן החכמים] לרבא:

ממאי דהאי "פצוע דכא" באותו מקום, מנין אנו יודעים לפרש כי "פצוע דכא" הוא מי שפצוע בגיד או בכיצים?

אימא מראשו, שמא "פצוע דכא" הוא הפצוע בראשו?

אמר ליה רבא: מולא מנה ביה — בפצוע דכא — דורות, הואיל ולא מצינו שתמנה התורה את דורותיו של הפצוע דכא, ללמדנו האם אסורים הם, ועד כמה דורות הם אסורים, כשם שמצינו בעמוני ומואבי, שאסרה התורה אותם בפירוש עד עולם, וכשם שמצינו במצרי ואדומי שהתירה

אמר ליה רבי אמי לרבי חייא בר אבא: הכי אמר רבי יהושע בן לוי: אם היה הנקב עובר מצד לצד בכל העטרה, הרי אפילו נקב ברוחב כל שהוא, מעכב [לפי גירסת רש"י] את אפשרותו להוליד, ולכן פסול הוא מלבוא בקהל.

שנינו במשנה: **ואם נשתייר מעטרה אפילו כחוט השערה כשר:**

יתיב רבינא וקמיבעיא ליה:

"מלא החוט" שאמרו חכמים שאם נשתייר בשר בעטרה הרי הוא כשר —

האם הוא על פני כולה של עטרה. או אפילו אם נותר רק על פני רובה?

אמר ליה רבא תוספאה לרבינא:

"מלא החוט" שאמרו היינו שנשתייר בשר על פני רובה, רוב היקפה של העטרה.

ודוקא אם נשתייר מבשר העטרה על פני רובה כלפי רישא, בצד העטרה הסמוך לגיד, אבל אם בשר העטרה הסמוך לגיד נחתך בצורה כזאת שלא נשתייר שם בשר עטרה שיקיף את היקף רוב הגיד, אלא רק בהמשך העטרה, בצד הסמוך לקרקע, נשאר בשר מהעטרה שיש בו כדי להקיף את ראש הגיד, הרי הוא כרות שפכה.

אמר רב הונא:

אם נחתך הגיד ונעשה כקולמוס [שהוא חתוך באלכסון כדי לכתוב בו], כשרה.

נחקק הגיד כמזוב כמו צינור פתוח מצידו

ומשנינו: **מי כתיב "כרות בשפך"**, שיהיה משמע שנכרת המקום שהוא שותת קודם כריתה וכמו חוטם! ? והרי "כרות שפכה" כתיב, שמשמע: **מי שעל ידי כריתה הוא נעשה ל"שופך"**, אבל **שלא על ידי כריתה, אינו שופך אלא מקלח**, והוא הגיד.

לאפוקי האי — חוטם — דאידי ואידי [בין קודם כריתה ובין לאחר כריתה] שופך הוא.

במתניתא תנא מקור אחר שפצוע דכא באותו מקום הוא, כי:

נאמר "לא יבוא פצוע דכא", ונאמר "לא יבוא ממזר", והרי אתה למד בגזירה שוה: מנה לחלן — ממזר — באותו מקום [על ידי ביאת אותו מקום בא הממזר], **אף כאן — פצוע דכא — באותו מקום.**

שנינו במשנה: **וכרות שפכה — כל שנכרת הגיד, ואם נשתייר מעטרה אפילו כחוט השערה כשר:**

א. אם לא ניקב הגיד, אלא ניקבה העטרה עצמה, אין הוא פסול מלבוא בקהל, וכמו ששנינו בתחילת הפרק לגבי נכרת הגיד, שאין חסרון בכריתה מהעטרה, והוא הדין לניקב, שאין נקרא גיד אלא מן העטרה ואילך, לצד הגוף.

ב. אם ניקב למטה מעטרה, לצד הקרקע, שאינו מקום פסול, והיה הולך הנקב באלכסון עד שיצא סוף הנקב שכנגדו, למעלה מעטרה, בגיד, שהוא מקום הנפסל בנקב, אך לא היה הנקב מפולש כולו במקום פסול.

סבר רבי חייא בר אבא לאכשורי לבוא בקהל.

הרי הוא סותמו בצד עוביו, שהרי בסופו הוא אינו צר.

ואף הגיד, אף שבראשו צר הוא, מפני שנכרת שם, הרי בסופו הוא נשאר בעוביו כברייתו, והגיד מתחמם שם, בעוביו שמאחוריו.

אמר ליה רבינא למרימר: הכי אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא: הלכתא לא כדברי רב הונא ולא כדברי רב חסדא, אלא בין כקולמוס בין כמרזב כשרה.

מיהו מיבעיא ליה: האם דוקא כאשר נעשה הגיד כמרזב או כקולמוס למטה מעטרה [לצד הקרקע], או אפילו למעלה מעטרה, לצד הגוף?

ומקשינן עלה: והרי פשיטא דלמעלה מעטרה!

דאי סלקא דעתך למטה מעטרה, הרי אפילו נכרת הגיד נמי כשר, וכמו ששינונו במשנתנו שכריתת העטרה אינה פוסלת, אם נשתייר בה בשר כל שהוא כחוט השערה!

ומפרשת הגמרא: ורבינא ששאל שאלה זו אף שהדברים פשוטים הם — לשבושי למרימר הוא דבעי [לידע אם מחודד הוא להשיב על שאלתו].

ההוא עובדא דהוה במתא מחסיא שנחקק הגיד כמרזב, ובאו אל מר בר רב אשי לשואלו אם כשר הוא לבוא בקהל.

שפייה [חתך ושייף את הגיד] מר בר רב אשי, ועשאו כקולמוס, ואכשריה לאותו אדם לבוא בקהל.

ההוא עובדא דהוה בפומבדיתא, איסתתים

העליון [אך יש לו דפנות, והחקק הוא באמצע] — פסולה.

ומפרשת הגמרא את טעמו של רב הונא:

כי האי [כמרזב] — שליט בה אורא [נכנס אור אל בין דפנות הגיד ומתקרר הגיד לתוכו ואין מתבשל בתוכו שכבת הזרע].

ואילו האי [כקולמוס] — לא שליט בה אורא.

ורב חסדא אמר בהיפוך:

כמרזב, כשרה.

כקולמוס, פסולה.

ומפרשת הגמרא את טעמו של רב חסדא:

כי האי [כקולמוס] גריד, הואיל והגיד צר, אין הגיד מתחמם בשעת תשמיש במקום התשמיש, ועל כן אין שכבת הזרע מקלחת אלא שותתת, ואינה ראויה להולדה.

והאי [כמרזב] לא גריד, הגיד מתחמם בנגיעתו במקום תשמיש, שהרי לא נחסר מעוביו כלום.

אמר רבא:

כוותיה דרב הונא מסתברא, שאמר: כקולמוס כשירה, וכמרזב פסולה, ומשום שהאי לא שליט בה אורא, והאי שליט בה אורא —

כי אי משום גרידותא, וכסברתו של רב חסדא, אין זו סברא, מידי דהוה אברזא דחביתא [כי הדבר דומה לפקק החבית], שהוא צר בראשו, וכשנדחק בפיה של חבית,

גובתא דשכבת זרע [נסתם הנקב של הקנה דרכו מוציא אדם שכבת זרע], ואפיק [הוציא אותו אדם] שכבת זרע במקום דרך הנקב שדרכו להוציא קטנים [מי רגלים].

סבר רב ביבי בר אבוי לאכשורי.

אמר ליה רב פפי:

עו-א וכי משום דאיתו ממולאי [האם משום שבאים אתם ממשפחה⁽¹⁾ אומללה, היא משפחת בית עלי⁽²⁾] אמריתו מילי מוליתא [אומרים אתם דברים אומללים]?!]

ודאי פסול הוא לבוא בקהל, כי רק כאשר שכבת הזרע במקומה, שיוצאת דרך הנקב המיועד לה, הרי היא מבשלה וראויה להוליד, ואילו שלא במקומה לא מבשלה.

אמר רב יהודה אמר שמואל:

ניקב הגיד נקב קטן ונסתם בכל שהוא, ואין ניכר הנקב — בודקים אותו, ורואים —

אם הנקב גדול עד שכל שאילו נקרי [כאשר רואה הוא קרי] ונקרע [מתרחב הנקב] על ידי שמתאסף שם שכבת זרע, הרי הוא פסול.

ואי לאו, שאינו נקרע כשרואה קרי — הרי הוא כשר.

הוי בה רבא [הקשה על כך רבא]:

היכא [באיזה מקום ניקב הגיד]?

אילימא למטה מעטרה, בקצהו של הגיד לצד הקרקע, הרי ודאי כשר הוא, שהרי אפילו נכרת שם הגיד, נמי כשר הוא.

אלא מדובר שניקב בעטרה עצמה, בבשר העבה המוגבה מעל הגיד.

איתמר נמי אמר רב מרי בר מר, אמר מר עוקבא, אמר שמואל:

ניקב בעטרה עצמה, ונסתם הנקב, רואים —

כל שאילו נקרי ונקרע הרי הוא פסול, ואי לאו הרי הוא כשר.

שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף:

ילמדנו רבינו היכי עבדינן [כיצד נגרום לכך שיוציא אותו אדם קרי כדי לבודקו]?

אמר ליה רב יוסף לרבא בריה דרבה: מיתנינן נהמא חמימא דשערי [מביאין פת חמה של שעורים] ומנחינן ליה אבי פוקרי [ומניחים על נקב בית הרעי] ומקרי וחזינן ליה [ועל ידי כן יוציא קרי ואפשר לבודקו].

אמר אבוי: וכי למה לנו כל זה, וכי אטו כולי עלמא יעקב אבינו הואי שלא היה רואה קרי אלא אם כן עשו תחבולות לכך, דכתיב ביה "ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני", ללמדך: שלא ראה יעקב אבינו קרי מימיו? ⁽³⁾

והרי שאר בני אדם בקל יראו קרי, ואין צריך לעשות תחבולות כעין אלו.

ימותו אנשים".

1. התוספות הביאו בשם רש"י "מקוטעים, משפחה אומללה".

3. נתקשו התוספות: הרי אין אשה מתעברת מביאה ראשונה, ונמצא שבביאה ראשונה קודם

2. על משפחת בית עלי נאמר "וכל מרבית ביתך